

WERYFIKACJA TŁUMACZEŃ

PORADY I WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE EFEKTYWNEJ KONTROLI JAKOŚCI TŁUMACZEŃ

„Kontrola jakości to działania mające na celu sprawdzenie, mierzenie lub testowanie jednej lub więcej charakterystyk produktu i odnoszenie wyników do wyspecjalizowanych wymagań w celu potwierdzenia zgodności.”

Encyklopedia zarządzania

STRESZCZENIE

Weryfikacja jest pierwszym, najważniejszym etapem kontroli jakości, wymagającym znajomości języka źródłowego i docelowego, a także szczegółowych wymagań klienta. Proces weryfikacji może być wspomagany komputerowo, jednak rola weryfikatora jest kluczowa, ponieważ programy weryfikujące nie są w stanie wyłapać wielu kategorii błędów, a te, które wyłapują, także wymagają weryfikacji. W niniejszej publikacji przedstawiono typowy scenariusz weryfikacji, opisano najczęściej stosowane kategorie błędów, zalety i ograniczenia narzędzi do komputerowej weryfikacji oraz porady związane z ich stosowaniem. Podano także przykłady najczęściej spotykanych błędów różnych kategorii oraz wskazówki, w jaki sposób ich unikać.

Kontrola jakości — zbiór czynności umożliwiających sprawdzenie, czy tekst spełnia wymagania jego odbiorcy. Kontrola jakości wykonywana jest po zakończeniu pracy z tekstem i polega na wychwyceniu i usunięciu wszelkich błędów technicznych, językowych i edytorskich.

Korekta — sprawdzenie zweryfikowanej treści w języku docelowym i naniesienie poprawek przed drukiem.

Redakcja — jednojęzyczne sprawdzenie treści w języku docelowym pod kątem jej zgodności z określonym przeznaczeniem.

Weryfikacja — dwujęzyczne sprawdzenie przez porównanie treści w języku docelowym z treścią w języku źródłowym pod kątem jej zgodności z określonym przeznaczeniem.

Zapewnienie jakości — zbiór czynności zapewniających zgodność przetłumaczonego tekstu z wymaganiami odbiorcy. Zapewnienie jakości to proces poprzedzający właściwą pracę z tekstem i polega on na przygotowaniu glosariusza oraz instrukcji, a także doborze zespołu i wyjaśnianiu ewentualnych wątpliwości.

1 PROCES WERYFIKACJI

1.1 Weryfikacja a kontrola jakości

Zgodnie z normą ISO 17100 kontrola jakości składa się z trzech etapów: weryfikacji, redakcji i korekty. Definicje tych pojęć przedstawiono w słowniczku powyżej. Mimo że weryfikacja to tylko jeden z trzech

etapów kontroli jakości, jest on etapem zdecydowanie najważniejszym. Przede wszystkim jest jedynym etapem obligatoryjnym. Wielu klientów nie wysyła do tłumaczenia tekstów w formie sformatowanej do publikacji, ponieważ przygotowują oni pliki dwujęzyczne w jednym z narzędzi CAT. W takiej sytuacji tłumacz bądź firma tłumaczeniowa w ogóle nie ma dostępu do plików jednojęzycznych ani gotowych publikacji, nie ma więc możliwości wykonania redakcji i korekty, ponieważ etapy te bierze na siebie klient. Ponadto etapy te wykonywane są przez redaktorów, którzy nie muszą nawet znać języka źródłowego, nie wchodzi więc one tak naprawdę w zakres tłumaczenia. Z tych właśnie względów sprowadziliśmy kontrolę jakości do weryfikacji, zdając sobie sprawę, że jest to pewne uproszczenie.

1.2 Rola weryfikatora

Rolą weryfikatora tłumaczeń, realizującego usługę weryfikacji zgodnie z normą ISO 17100, jest sprawdzenie, czy otrzymany tekst tłumaczenia jest odpowiedniej jakości, by mógł spełnić właściwą mu rolę w języku docelowym. Tak więc niebagatelne znaczenie ma tu przeznaczenie tekstu, gdyż nieco inne kryteria zastosujemy w przypadku tekstu o charakterze reklamowo-marketingowym, rozprawy naukowej, umowy, instrukcji maszyny czy zlecenia, w przypadku którego wyraźnie zaznaczono, że klient chce otrzymać tłumaczenie filologiczne, czyli jak najbardziej dosłowne.

Niezależnie jednak od rodzaju tekstu obowiązkiem każdego weryfikatora jest sprawdzenie zgodności tekstu tłumaczenia z oryginałem przez ich dokładne porównanie, wykonanie weryfikacji językowej, czyli upewnienie się, że w tekście nie występują błędy stylistyczne, gramatyczne oraz ortograficzne, sprawdzenie prawidłowości merytorycznej weryfikowanego tekstu oraz upewnienie się, że tłumacz przestrzegał otrzymanych instrukcji i korzystał z materiałów referencyjnych (poradników stylistycznych, glosariuszy itp.), jeśli otrzymał takowe z tekstem źródłowym.

1.3 Weryfikacja tłumaczenia krok po kroku

Praca weryfikatora rozpoczyna się od zapoznania się z instrukcjami i materiałami referencyjnymi dostarczonymi wraz z tłumaczeniem. Należy przejrzeć je możliwie najdokładniej, jak tylko pozwala nam na to czas. Jeśli czasu jest bardzo niewiele, należy przejrzeć materiały nawet pobieżnie – dokładne przeczytanie poradnika stylistycznego liczącego 120 stron może nie być możliwe przy napiętym terminie, ale konieczne jest przeczytanie przynajmniej najważniejszych instrukcji i upewnienie się, że otrzymaliśmy wszystkie niezbędne materiały referencyjne i czy są one właściwe dla danego zlecenia.

Po zapoznaniu się z materiałami referencyjnymi oraz instrukcjami można rozpocząć pracę nad samą weryfikacją. Optymalny proces powinien przebiegać jak poniżej:

- Należy przygotować tekst w taki sposób, aby było widoczne równocześnie i źródło, i tłumaczenie. Jeśli tłumaczenie wykonywane jest w narzędziu CAT, jest to proste, ponieważ istnieje tzw. plik dwujęzyczny. W takim wypadku należy otworzyć plik w programie, w którym był tłumaczony lub w innym programie obsługującym format dwujęzyczny. Jeśli nie ma pliku dwujęzycznego, należy wyświetlić tekst źródłowy i przetłumaczony w dwóch równoległe widocznych oknach.
- Wykonać automatyczną kontrolę jakości przy użyciu wewnętrznego narzędzia programu CAT lub systemu zewnętrznego. Więcej na ten temat w rozdziale *Automatyczna kontrola jakości tłumaczeń*.
- W pliku dwujęzycznym dokładnie przeczytać każdy segment lub niewielką logiczną część tekstu (zdanie, akapit, nagłówek) w oryginale i tłumaczeniu, zwracając uwagę na następujące kwestie:
 - Czy tłumaczenie oddaje prawidłowo treść oryginału.

- Czy tłumaczenie jest kompletne, nie opuszczono żadnych fragmentów oryginalnego tekstu ani nie dodano czegoś, co w tekście źródłowym nie występuje.
- Czy tłumaczenie jest prawidłowe pod względem językowym i nie zawiera błędów ortograficznych, interpunkcyjnych, gramatycznych ani stylistycznych.
- Czy tłumaczenie wykorzystuje prawidłową terminologię, zarówno z punktu widzenia wiedzy fachowej dotyczącej danej tematyki, jak i materiałów referencyjnych, np. wcześniejszych tłumaczeń czy glosariuszy, i czy jest ona stosowana konsekwentnie (jednoznaczność jest szczególnie ważna w tekstach technicznych czy instrukcjach).
- Czy rejestr językowy tekstu jest właściwy dla jego przeznaczenia.
- Jeśli w tekście występują znaczniki, czy nie zostały one uszkodzone i są prawidłowe z punktu widzenia tekstu docelowego (np. czy prawidłowo zmieniono położenie znaczników w przypadku zmiany szyku zdania).
- Warto poświęcić szczególną uwagę elementom o szczególnym znaczeniu lub takim, gdzie szczególnie łatwo o błędy, jak nazwy własne, nazwy produktów, nazwy geograficzne, adresy, daty, liczby itp.
- Czy liczby mają prawidłowy format (separator dziesiętny, separator tysięczny).
- Czy tekst zawiera prawidłowe dla języka docelowego cudzysłowy i łączniki.
- Jeśli narzędzie do automatycznej kontroli jakości wykryło błąd, sprawdzić, czy błąd jest zasadny.
- W przypadku wykrycia błędu w sprawdzanym segmencie lub logicznym fragmencie tekstu postępowanie zależy od tego, czy weryfikator sam poprawia tłumaczenie, czy tylko raportuje błędy. Jeśli weryfikator od razu poprawia tłumaczenie, a tak się dzieje najczęściej, powinien wpisać poprawną wersję z użyciem opcji śledzenia zmian. Jeśli zadaniem weryfikatora jest tylko utworzenie raportu, a właściwym wprowadzaniem poprawek zajmuje się tłumacz (tak jest najlepiej, ale ze względu na brak czasu większość biur nie stosuje takiej metody), weryfikator zaznacza błąd i wpisuje do odpowiedniego formularza (np. LISA QA Form) poprawną wersję, rodzaj błędu oraz jego wagę.
- Weryfikacja wykonywana w programie CAT wymaga dodatkowo zwrócenia uwagi na cechy tekstu, które nie są widoczne w przypadku zwykłych edytorów. Chodzi mianowicie o to, że programy te zawierają informacje o pochodzeniu tłumaczenia danego segmentu. Może to być segment pochodzący z jakiegoś starszego tłumaczenia (tzw. 100% match), segment różniący się nieznacznie od segmentu pochodzącego ze starszego tłumaczenia (tzw. fuzzy match) lub segment przetłumaczony od nowa. Jest to cenna informacja dla weryfikatora, ponieważ:
 - Postępowanie ze starymi tłumaczeniami, czyli 100% match, zależy od klienta. Są sytuacje, kiedy klient nie życzy sobie żadnych zmian w takich segmentach, nawet jeśli zawierają błędy. Wtedy ich poprawianie będzie niezgodne z zamówieniem. Możliwa jest także sytuacja odwrotna, kiedy klient zdaje sobie sprawę, że stare tłumaczenie jest niskiej jakości i wtedy na takie segmenty należy zwrócić szczególną uwagę. Możliwe są również sytuacje pośrednie, na przykład „Proszę poprawiać tylko błędy merytoryczne, nie zwracając uwagi na stronę językową”.
 - Segmenty typu „fuzzy match” to takie, w których bardzo często zmiany między zdaniem znajdującym się w pamięci tłumaczeniowej a zdaniem w nowym tekście są niewielkie, np. w nowej wersji dokumentacji technicznej jakiegoś urządzenia zmieniono wartość liczbową pewnego parametru, zmieniono datę czy nazwę produktu. Funkcja ta, jakkolwiek ogromnie użyteczna, wiąże się z dużym niebezpieczeństwem powstawania błędów, gdyż tłumacz może przeoczyć różnicę między nowym zdaniem a zdaniem z pamięci tłumaczeniowej i zatwierdzić błędny segment. Dlatego takie segmenty należy sprawdzać bardzo uważnie, zwracając szczególną uwagę na liczby oraz nazwy własne.

- Segmenty nowe (0% match) to tłumaczenie wykonane od początku do końca przez osobę, której pracę weryfikujemy. Jeśli jest to tłumacz mało doświadczony, należy poświęcić im dużo czasu, gdyż to one tak naprawdę świadczą o poziomie weryfikowanego tłumacza.
- Jako ostatni etap weryfikacji należy ponownie wykonać niektóre funkcje automatycznej kontroli jakości (sprawdzanie pisowni, podwójnych spacji, formatu liczb i znaków interpunkcyjnych), aby upewnić się, że weryfikator nie popełnił błędów o charakterze typograficznym. Ten krok jest bardzo ważny, bowiem nic nie podważa bardziej zaufania do weryfikatora niż przekazanie tekstu, który zawiera błędy przez niego popełnione.
- Po zakończeniu pracy nad tekstem należy upewnić się, że tekst jest gotowy do wysłania, tj. sprawdzić kompletność wszystkich plików, ich format, czy tłumacz nie pozostawił swoich komentarzy itp.

2 BŁĘDY ORAZ ICH RODZAJE

2.1 Klasyfikacja błędów

Wiele osób uważa, że tłumaczenie literatury technicznej jest proste i niewymagające, ponieważ pozbawione jest elementów językowych charakterystycznych dla literatury pięknej. Niestety mija się to z prawdą. Teksty techniczne są tak samo trudne i skomplikowane w przekładzie, jak każdy rodzaj literatury, tyle że cechuje je inna stylistyka oraz istnieje możliwość popełnienia innych błędów.

Gdyby tłumaczenie techniczne było wykonywane przez eksperta danej dziedziny, który dodatkowo zna perfekcyjnie język docelowy, wówczas uzyskany produkt byłby idealny pod każdym względem. Niestety bardzo trudno o taką sytuację, stąd bardzo ważne jest, aby tłumaczenie końcowe zostało sprawdzone przez niezależnego weryfikatora, posiadającego doświadczenie w specjalistycznych tekstach oraz potrafiącego wyłapać potencjalne błędy językowe. Należy także pamiętać, że tekst oryginalny także często zawiera błędy, które komplikują pracę zarówno tłumaczowi, jak i weryfikatorowi.

Błędy dzielimy na następujące kategorie:

- Związane z dokładnością — ten rodzaj błędów dzieli się na następujące podkategorie:
 - Kompletność — niekompletne tłumaczenie plików źródłowych, w tym także wszelkich elementów, takich jak tytuły pod rysunkami i wykresami, tabele i liczby w tekście czy informacje w nawiasach. Typowym błędem jest pozostawienie nieprzetłumaczonego tekstu w języku źródłowym.

Kliknięcie tej opcji umożliwia przejście *to* następnego ekranu.
 - Nagłówki i stopki — w przetłumaczonym dokumencie powinny odpowiadać tytułom rozdziałów i sekcji.

Tytuł rozdziału w nagłówku przetłumaczony jako *Formatowanie pliku*, podczas gdy rozdział ma tytuł *W jaki sposób formatować plik*.
 - Odniesienia — niepoprawne i niespójne tłumaczenie odniesień do innych podręczników, rozdziałów, sekcji, akapitów, numerów stron itp.

Odniesienie prowadzi *do strony 10*, podczas gdy temat jest omawiany *na stronie 13*.
 - Spis treści i indeks — pozycje spisu treści oraz indeksu powinny odpowiadać terminom użytym w tekście głównym.

Pozycja spisu treści przetłumaczona jako *Informacje dotyczące pacjenta*, podczas gdy w tekście tytuł ten przetłumaczony jest jako *Wyświetlanie informacji o pacjencie*.

- Spójność z tekstem źródłowym — tłumaczenie powinno być zawsze spójne z tekstem źródłowym, w szczególności z takimi elementami tekstu, jak dane adresowe, numery telefonów, nazwy modeli, nazwy producentów, numery katalogowe itp.

Wyrażenie *Przejdź do następnnej strony* przetłumaczone jako *Przejdź do poprzedniej strony*.

Zdanie przeczące *Nie należy usuwać plików* przetłumaczone jako zdanie twierdzące *Należy usunąć pliki*.

Spójnik *or* przetłumaczony jako *i* zamiast *lub*.

Numer katalogowy *12345* przetłumaczony jako *1345*.

- Frazologiczne — niepoprawne stosowanie utrwalonych połączeń wyrazów w określonym kontekście.

Temperatura dobiegła do maksimum zamiast *Temperatura osiągnęła maksimum*.

Ograniczyć jakość zamiast *Obniżyć jakość*.

Stosowanie pleonazmów, np. *akwen wodny, wzajemne współdziałanie, poprawić się na lepsze*.

Stosowanie tautologii, np. *poprawa i polepszanie zdrowia, pojedynczy i odosobniony przypadek, generalizowanie i uogólnianie problemu*.

Stosowanie oksymoronów, np. *dobra wada, liberalny konserwatyzm*.

- Gramatyczne — niepoprawne stosowanie zasad i reguł gramatycznych obowiązujących w języku docelowym.

Stosowanie biernika *kogo? co?* z czasownikiem *używać* zamiast dopełniaczem *kogo? czego?*, np. *używać komputer* zamiast *używać komputera*.

Stosowanie liczby pojedynczej dla rzeczowników występujących tylko w liczbie mnogiej, np. *dana* zamiast *dane*, *igrzysko* zamiast *igrzyska*.

Używanie liczby mnogiej dla rzeczowników występujących tylko w liczbie pojedynczej, np. *wiele oprogramowań* zamiast *wiele programów*, *wiele funkcjonalności* zamiast *wiele funkcji*.

Niepoprawna odmiana zaimka wskazującego *ta*, np. *wybrać tą funkcję* zamiast *wybrać tę funkcję*.

- Interpunkcyjne — niepoprawne stosowanie zasad interpunkcji obowiązujących w języku docelowym. Należy pamiętać, że interpunkcja w języku źródłowym może znacząco różnić się od interpunkcji obowiązującej w języku docelowym. Dotyczy to również niekonsekwentnego użycia interpunkcji list czynności oraz konwencji zapisu wartości liczbowych.

Użycie spacji przed znakiem zapytania, wykrzyknikiem, dwukropkiem, np. *Usunąć plik ?*

Niepoprawne użycie kropek w skrótach, np. *nr, dr, itp.*

Stosowanie przecinków zamiast spacji w liczbach wielocyfrowych, np. *25,500, 1,000,000*, gdzie poprawny zapis to *25 500, 1 000 000* lub *1 mln*.

Używanie kropki zamiast przecinka w liczbach dziesiętnych, np. *0.5, 1.25*, gdzie poprawny zapis to *0,5, 1,25*.

- Związane z niezrozumieniem — niepoprawne oddanie znaczenia treści w tłumaczeniu, w tym także niepoprawne tłumaczenie wyrażen w zależności od ich kontekstu.

Termin *content* przetłumaczony jako *zawartość* zamiast *spis treści*.

Przymiotnik *actual* przetłumaczony jako *aktualny* zamiast *rzeczywisty*.

- Ortograficzne — niepoprawne stosowanie zasad pisowni wyrazów obowiązujących w języku docelowym. Użycie funkcji sprawdzania pisowni ułatwia to zadanie, jednak nie wszystkie błędy są wykrywane automatycznie narzędziami.

Pisownia łączna lub rozdzielna grup wyrazów, np. *możnaby* zamiast *można by*, *napewno* zamiast *na pewno*.

Użycie wielkich liter w środku zdania, np. *Wprowadź Wszystkie Informacje* zamiast *Wprowadź wszystkie informacje*.

Niestosowanie spacji pomiędzy wartością i jednostką, np. *500A* zamiast *500 A*, *120V* zamiast *120 V* albo stosowanie spacji pomiędzy wartością i procentem oraz stopniami Celsjusza, np. *50 %* zamiast *50%*, *36,6 °C* zamiast *36,6°C*.

- Składniowe — niepoprawne tworzenie szyku i układu wyrazów w zdaniach.

Stosowanie strony biernej zamiast czynnej, np. *to okno dialogowe powinno być wyświetlone* zamiast *należy wyświetlić to okno dialogowe*.

Wyrażenie *LCD panel* przetłumaczone jako *LCD panel* zamiast *panel LCD*, *patologiczny stan* zamiast *stan patologiczny*.

- Stylistyczne — niezachowanie w całym tłumaczeniu tego samego stylu jak w tekście źródłowym i materiałach referencyjnych. Podręczniki oraz instrukcje zawierają skomplikowane słownictwo i treść bogatą w informacje techniczne. Użyty styl powinien być formalny, prosty i zrozumiały. Bardziej kwiecisty styl dopuszczalny jest w pewnym zakresie w tekstach marketingowych. Nie należy używać slangu ani kolokwialnych zwrotów.

Stosowanie nieformalnego stylu w formalnych tekstach, np. *Kochani Przyjaciele* zamiast *Szanowni Państwo*.

Użycie rodzaju męskiego lub żeńskiego podczas zwracania się do czytelnika, np. *Wybrałeś poprawną opcję menu* zamiast formy bezosobowej *Wybrano poprawną opcję menu*.

Stosowanie zdrobnień, np. *myszka* zamiast *mysz*, *okienko* zamiast *okno*.

Stosowanie wyrazów obcych, kiedy istnieją odpowiedniki w języku docelowym, np. *diler* zamiast *sprzedawca*, *software* zamiast *oprogramowanie*, *flesz* zamiast *lampa błyskowa*, *specyfikacje* zamiast *dane techniczne*.

- Terminologiczne — niepoprawne i niespójne użycie terminów zawartych w słownikach, pamięci tłumaczeniowej i/lub innych materiałach referencyjnych w tłumaczeniu. W przypadku problemów ze znalezieniem terminu w dostarczonych materiałach, należy w całym tłumaczeniu stosować tę samą terminologię, którą można znaleźć w ogólnodostępnych słownikach.

Wyrażenie *display* przetłumaczone w tekście w kilku wersjach, tj. *ekran*, *wyświetlacz* i *widok* zamiast z użyciem jednego terminu zgodnego ze słownikiem i/lub pamięcią tłumaczeniową.

2.2 Wagi błędów

Wszystkie błędy charakteryzują się wagą, określającą wpływ błędu na zrozumienie tekstu. Waga błędu może być wyliczana za pomocą algorytmu w programie do kontroli jakości, co pomaga weryfikatorowi w uzyskaniu obiektywnej oceny jakości tłumaczenia.

Wagi błędów dzielimy na trzy kategorie:

- Błąd małej wagi — jest to błąd nieznacznie wpływający na zrozumienie tekstu, jednorazowo występujący w tłumaczeniu. Małym błędem jest np. nieistotny błąd pisowni, błąd interpunkcyjny, stylistyczny czy składniowy.

- Błąd dużej wagi — jest to błąd znacząco wpływający na zrozumienie treści, ale w mniejszym zakresie niż błąd krytyczny. Dużym błędem może być np. niedostateczne zrozumienie tekstu, brak spójności terminologicznej w tłumaczeniu, niespójność stylistyczna, niepoprawny kontekst, błędy ortograficzne, interpunkcyjne, gramatyczne, składniowe i frazeologiczne, użycie wyrażień niepasujących do rodzaju tekstu lub w niepoprawnym kontekście. Błąd uznany za błąd małej wagi, ale występujący wielokrotnie w całym tłumaczeniu, staje się błędem dużej wagi.
- Błąd krytyczny — jest to błąd, który bardzo poważnie zmienia znaczenie i zrozumienie tekstu. Konsekwencją takich błędów jest przede wszystkim niezrozumienie lub niepoprawne zrozumienie przez użytkownika funkcji czy działania jakiegoś urządzenia lub programu. Do błędów krytycznych zaliczane są błędy występujące w kluczowych częściach tekstu, np. na okładce, w nagłówkach lub tytułach, a także niepoprawne tłumaczenie terminu, części lub całych zdań, błędne tłumaczenie nazwy produktu, brak tłumaczenia, rażące błędy ortograficzne, składniowe, frazeologiczne i gramatyczne. Jeżeli błąd ma mniejszą wagę niż krytyczny, tj. dużą, ale występuje wielokrotnie w całym tekście, staje się błędem krytycznym.

Oprócz wyżej wymienionych błędów występują także poprawki preferencyjne i sugestie, które nie są błędami, lecz zaleceniami weryfikatora, wynikającymi ze specyfiki danego produktu czy wymagań klienta.

3 WSKAZÓWKI PRAKTYCZNE

3.1 Wskazówki dotyczące języka polskiego

Podstawową zasadą w tłumaczeniu tekstów technicznych jest zachowanie czytelnego i prostego języka. Jedyne teksty marketingowe wymagają bardziej wyszukanego stylu. Należy pamiętać, aby nie trzymać się kurczowo oryginału i unikać kalek słownych. Tekst powinien być przetłumaczony poprawnym językiem, aby czytelnik go zrozumiał. Dobrą, sprawdzoną metodą jest przeczytanie na koniec własnego tłumaczenia lub oddanie go komuś do przeczytania. Poniżej znajduje się kilkanaście porad dotyczących języka polskiego.

W celu uniknięcia potencjalnych błędów należy pamiętać, aby:

- Ograniczać lub unikać strony biernej:
 - Ta wartość nie może być zmieniona.*
 - Nie można zmienić tej wartości.*
- Unikać zdrobnień:
 - Należy podwójnie kliknąć myszką.*
 - Należy dwukrotnie kliknąć prawym przyciskiem myszy.*
- Nie stosować rozbudowanych grup przydawkowych, oddzielających orzeczenie od podmiotu lub dopełnienia:
 - Ta firma produkuje znane na całym świecie ze swojej niezawodności komputery.*
 - Ta firma produkuje komputery znane na całym świecie ze swojej niezawodności.*
- Unikać zbędnych powtórzeń:
 - Należy odebrać zamówienia z regionu, zliczyć zamówienia z regionu i załączyć zamówienia z regionu.*
 - Należy odebrać, zliczyć i załączyć zamówienia z regionu.*

- Komunikaty programu tłumaczyć w formie bezosobowej:
 - Nie mogę zachować pliku.*
 - Nie można zapisać pliku.*
- Nie stosować konkretnego rodzaju (męskiego lub żeńskiego). Lepszym rozwiązaniem jest użycie formy bezosobowej:
 - Powinieneś wprowadzić tę wartość.*
 - Należy wprowadzić tę wartość.*
- Unikać zwracania się do czytelnika z użyciem zaimka dzierżawczego, takiego jak *Twój, Twoja, Twoje*:
 - Uruchom ponownie Twój komputer.*
 - Uruchom ponownie komputer.*
- Nie stosować skrótów na początku zdania:
 - Np. można użyć tej opcji.*
 - Na przykład można użyć tej opcji.*
- Czasownik *użyć/używać* łączy się z drugim przypadkiem (*kogo? czego?*), nie czwartym (*kogo? co?*). Czasownik *zapobiegać* odpowiada na pytanie *komu? czemu?*
 - Użyj opcję, aby wprowadzić wartość.*
 - Użyj opcji, aby wprowadzić wartość.*
 - Rozwiązywanie i zapobieganie problemów.*
 - Rozwiązywanie problemów i zapobieganie im.*
- Poprawną formą biernika wyrazu *ta* jest *tę*, nie *tą*, natomiast poprawną formą narzędnika jest *tą*:
 - W polu należy wprowadzić tą wartość.*
 - W polu należy wprowadzić tę wartość.*
- Nie stosować kropki, lecz przecinek w liczbach dziesiętnych:
 - Kalibratory mogą mieć średnicę: 3.1, 4.0 lub 4.9.*
 - Kalibratory mogą mieć średnicę: 3,1, 4,0 lub 4,9.*
- Stosować polską konwencję pisowni liczb wielocyfrowych:
 - Łączna kwota wynosi 1,500,200 zł.*
 - Łączna kwota wynosi 1 500 200 zł.*
- Rozróżniać rzeczowniki policzalne od niepoliczalnych:
 - Ilość godzin.*
 - Liczba godzin.*
- Wyrazy *agent, kreator, klient i menedżer* odmieniać osobowo, tj. *agenci, kreatorzy, klienci, menedżerowie*, jeśli mowa o ludziach oraz bezosobowo, tj. *agenty, kreatory, klienty, menedżery*, jeśli mowa o rzeczach nieożywionych, np. programach.
- Jeśli w zdaniu występuje skrót typu akronim, zawsze dostosować rodzaj przymiotnika do rodzaju głównego rzeczownika w skrócie. Nie nadawać wszystkim skrótom rodzaju nijakiego, np. *IP* to *Ten IP* (adres), nie *To IP*.
- Pamiętać o odróżnianiu elementów interfejsu od elementów klawiatury lub myszy. *Buttons* to *przyciski* występujące na ekranie (*OK, Usuń, Dodaj*) oraz *przyciski myszy*. *Keys* to *klawisze* na klawiaturze (*Delete, Insert, Enter*). Klawisze można tylko *nacisnąć*, nie *wcisnąć*.

- Nie stosować nieprzetłumaczonego skrótu *etc.* Polskim odpowiednikiem jest *itd.*
- Zwroty związane z prawami autorskimi tłumaczyć w następujący sposób:
 - Trademark* to znak towarowy, nie znak handlowy.
 - Servicemark* to znak usługowy.
 - Registered* to zastrzeżony, nie zarejestrowany.
 - Copyright* zostawić w oryginale.
 - All rights reserved* to wszelkie prawa zastrzeżone, nie wszystkie prawa zastrzeżone.
- Termin *Note* tłumaczyć jako *Uwaga*, *Caution* jako *Przeestroga*, *Warning* jako *Ostrzeżenie*.
- Potoczne angielskie zwroty typu *you should*, *you had better*, *you may want to* należy tłumaczyć jako *można*, *należy*, *istnieje możliwość*.
- Preferowaną formą zwracania się do czytelnika jest forma bezosobowa, np. *należy*, *można*, *wykonano* itp. Formy grzecznościowej *Państwo* można używać w formalnej korespondencji, ewentualnie w tekstach marketingowych o charakterze oficjalnym.

3.2 Wskazówki dotyczące zapewnienia jakości w tłumaczeniu

Istnieje kilkanaście rutynowych, ale niezbędnych czynności, których stosowanie przyczynia się do wyeliminowania błędów i zapewnienia lepszej jakości tłumaczonego tekstu. Czynności te należy wykonać w trakcie tłumaczenia oraz po zakończeniu pracy.

W trakcie tłumaczenia należy pamiętać, aby:

- Korzystać z materiałów referencyjnych udostępnianych wraz z tłumaczeniem dokumentu.
- Dokładnie zapoznać się z instrukcją tłumaczenia.
- Stosować spójną terminologię w całym tekście.
- Nie zmieniać formatu indeksów górnego i dolnego oraz symboli [™], [®] i °.
- Nie usuwać, nie dodawać ani nie modyfikować znaczników, przy czym znaczniki kontekstowe, takie jak ** należy umieszczać w miejscach odpowiadających znaczeniowo oryginałowi.
- Stosować zalecenia szczególne przekazane przez klienta.

Po zakończeniu tłumaczenia należy pamiętać, aby:

- Sprawdzić, czy tekst został przetłumaczony w całości.
- Sprawdzić pisownię.
- Sprawdzić, czy indeksy górny i dolny, symbole [™] [®] i ° są poprawnie umieszczone i mają poprawny format.
- Sprawdzić, czy nie są pominięte tłumaczenia takich elementów tekstu, jak nagłówki, stopki, podpisy pod rysunkami, tabelami i wykresami, pozycje list oraz czy znajdują się one we właściwych miejscach.
- Sprawdzić, czy tekst jest spójny pod względem stylistycznym.
- Przeczytać cały tekst lub poprosić inną osobę o przeczytanie.

4 AUTOMATYCZNA KONTROLA JAKOŚCI TŁUMACZEŃ

Nieocenioną pomocą w pracy weryfikatora są narzędzia do automatycznej kontroli jakości tłumaczeń. Wczytują one pliki dwujęzyczne generowane przez oprogramowanie CAT i porównują źródło z tłumaczeniem według określonych kryteriów. Tego rodzaju automatyczna kontrola jakości pozwala wykryć wiele błędów, które powstają w wyniku nieuwagi człowieka lub problemów technicznych. Nie są to błędy merytoryczne, gramatyczne ani stylistyczne, jednak to właśnie one popełniane są najczęściej.

Większość narzędzi do automatycznej kontroli jakości wykrywa następujące błędy:

- Zbędne spacje, np. wielokrotne spacje, spacje na końcu lub na początku segmentów.
- Różnice w interpunkcji na końcu segmentu, np. kropka w oryginale i brak kropki w tłumaczeniu.
- Nadmiarowe nawiasy lub brak nawiasów w tłumaczeniu.
- Spację przed określonymi znakami interpunkcyjnymi, np. znakiem zapytania lub wykrzyknikiem.
- Identyczne segmenty źródłowe i docelowe, czyli brak tłumaczenia.
- Puste segmenty docelowe.
- Różnice w użyciu małych i wielkich liter na początku segmentu źródłowego i docelowego.
- Niespójności między segmentami, np. identyczny segment przetłumaczony na wiele sposobów lub identyczne tłumaczenie różnych segmentów.
- Różnice w datach, liczbach i jednostkach miary.
- Rozbieżność w długości segmentów (można zdefiniować maksymalną dopuszczalną procentową różnicę długości segmentu źródłowego i docelowego).
- Zgodność z glosariuszem (większość narzędzi nie radzi sobie z fleksją, więc zastosowanie tej funkcji jest bardzo ograniczone).
- Zgodność znaczników oraz innych znaków formatujących, np. końce linii, tabulatory itp.
- Poprawność pisowni w języku docelowym.

Wyniki takiej automatycznej kontroli jakości można przeglądać interaktywnie lub wyeksportować w postaci raportu w różnych formatach.

Należy pamiętać, że programy do automatycznej kontroli jakości, mimo dużej użyteczności, są tylko narzędziem pomocniczym i nie potrafią myśleć jak człowiek, nie mogą więc zastąpić pracy weryfikatora. Po pierwsze, żaden z nich nie wykryje błędów merytorycznych, gramatycznych ani stylistycznych. Po drugie, wiele zgłaszanych przez nie niezgodności nie jest de facto błędami. Dotyczy to sytuacji, kiedy liczba w języku docelowym wyrażana jest słownie, wyrazy pisane w oryginale wielką literą w tłumaczeniu pisane są małą (np. rzeczowniki w języku niemieckim), segment zawiera nietłumaczoną nazwę własną i wiele innych. Dlatego raport automatycznej kontroli jakości wymaga zawsze weryfikacji przez człowieka i nie wszystkie opcje warto stosować w każdej sytuacji.

Oto najbardziej typowe sytuacje, w których pewne opcje automatycznej kontroli jakości nie są warte stosowania:

- Sprawdzanie terminologii dla języków fleksyjnych, np. języka polskiego — wyraz występujący w segmencie w innej formie gramatycznej niż podstawowa będzie zawsze zgłaszany jako błąd.
- Sprawdzanie nieprzetłumaczonych segmentów w tekstach zawierających tabele z nietłumaczonymi nazwami lub symbolami — każda komórka tabeli jest osobnym segmentem, więc program wygeneruje błąd dla każdej komórki tabeli zawierającej nazwę lub symbol.
- Sprawdzanie zgodności wielkich liter dla języka niemieckiego — wszystkie rzeczowniki w języku niemieckim pisane są wielką literą, dlatego wiele niezgodności będzie fałszywych.

5 PODSUMOWANIE

Weryfikator to najważniejsza osoba w cyklu projektu tłumaczeniowego, która ma bezpośredni wpływ na jakość gotowego produktu. Skuteczny weryfikator musi nie tylko znać język źródłowy, docelowy, dziedzinę, której dotyczy tłumaczenie i wymagania klienta, ale musi również sprawnie posługiwać się narzędziami do automatycznej weryfikacji tłumaczeń oraz potrafić określić kategorię i wagę błędu. Decyzja weryfikatora jest z reguły ostateczna. Choć na rynku istnieje wiele programów komputerowych do automatycznej weryfikacji, zarówno samodzielnych, jak i będących częścią narzędzi CAT, ich działanie jest ograniczone, ponieważ możliwości popełnienia błędu jest znacznie więcej niż jest w stanie przewidzieć twórca oprogramowania. Dlatego firmy, którym zależy na wysokiej jakości tłumaczeń, muszą korzystać z kompetentnych weryfikatorów i stale podnosić ich kwalifikacje.